

Työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohja TASSU

Tiivistelmä

TASSU on lyhenne Työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohjasta, jonka avulla voit suunnitella, toteuttaa ja arvioida työelämäyhteistyön ympärille rakennettua oppimiskokonaisuutta. TASSU on kehitetty osana OPH:n rahoittamaa *Työelämä yhteistyö opetuksessa* -hanketta (aiemmin *Osaaminen esiin!*). Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Suomen Yrittäjät, YES-verkosto sekä Nuorten yrittäjyys ja talous NYT.

TASSU korostaa työelämäyhteistyössä seuraavia periaatteita, joiden tulee ilmetä yhteistyön suunnitelmasta ja toteutuksesta:

1. Työelämäyhteistyö on oppimisprosessi (valmistautuminen, varsinainen oppiminen työelämän oppimisympäristössä, yhteenveto ja opitun reflektointi)
2. Yhteistyötä alusta alkaen (kaikki osallistuvat tahot mukaan suunnitteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa)
3. Oppimista tuetaan kaikissa vaiheissa (formatiivinen arviointi ja osaamisen tunnistamisen oppimista edistämässä)
4. Työelämästä oppiminen koskee kaikkia opettajia (TASSU:a voivat hyödyntää kaikki opettajat ja ohjaajat aineesta tai alasta riippumatta - yhteistyö opettajien ja ohjaajien välillä tärkeää)
5. Oppijalähtöisyyden kautta tulevaisuudenuskon vahvistamiseen (oppijat mukaan suunnitteluun sekä heidän kiinnostuksenkohteiden, vahvuuksien ja kysymysten esille nostaminen)

Nämä periaatteet voi saattaa osaksi työelämäyhteistyön toteutusta rakentamalla suunnitelma seuraavien vaiheiden varaan:

Omat odotukset työelämäyhteistyölle: Mitä asioita haluan hyödyntää ja nostaa esille? Entä mitä asioita haluan välttää? Keitä työelämän tahoja voisin kysyä mukaan yhteistyöhön?

Oppimistavoitteet: Mitä opiskelijoiden tulisi ensisijaisesti voida oppia työelämäyhteistyön kautta? Löytyykö kollegoita, joiden kanssa tavoitteita voisi yhdessä tarkentaa ja tavoitella?

Oppimismenetelmät: Millaiseen pedagogiseen kehykseen haluan tukeutua ja millaisia pedagogisia käytäntöjä haluan hyödyntää työelämäyhteistyöhön nojautuvan oppimisprosessin aikana?

Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen sekä arviointikäytännöt: Miten tuen oppimista ja autan opiskelijoita sanoittamaan työelämäyhteistyössä kertyvää osaamista? Miten saan arvioinnin tukemaan paremmin oppimista ja ohjaamista?

Oppimisympäristöt, välineet ja kumppanuudet: Millaisia työelämän oppimisympäristöjä haluan hyödyntää oppimisprosessin aikana? Millaisia välineitä ja sovelluksia tarvitaan tueksi? Minkä tahon/tahojen tarjoamissa työelämän oppimisympäristöissä oppiminen tapahtuu?

Johdanto

Tämä dokumentti tarjoaa vaiheittain etenevän työkalun työelämäyhteistyöhön nojautuvien opintojen suunnitteluun sekä arviointiin. Työkalu on kehitetty osana Opetushallituksen rahoittamaa sekä Talous ja nuoret TATin (1.6. 2023 alkaen Nuorten yrittäjyys ja talous NYT), YES-verkoston ja Suomen Yrittäjien toteuttamaa *Työelämäyhteistyö opetuksessa* -hanketta (2021-2023).

Hankkeessa järjestettiin toisen asteen opettajille koulutuksia oppilaitosten työelämäyhteistyön kehittämiseksi. Työelämäyhteistyö arviointi- ja suunnittelupohja toimi koulutuskokonaisuuksien eräänlaisena käsikirjoituksena tai punaisena lankana, jonka varaan myös koulutuksen sisällöt rakennettiin. Hankkeessa järjestettiin useampia koulutuskiertoja, joiden myötä myös TASSU:a jatkokehitettiin opettajilta saadun palautteen sekä käytännön kokemusten pohjalta.

Koulutuksen vetäjinä sekä TASSU:n kehittäjinä toimivat: Sanna Lehtonen (YES-verkosto, Päivi Ojala (Suomen Yrittäjät) ja Lauri Vaara (Nuorten yrittäjyys ja talous NYT)

Työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohjan tarkoitus

Työelämäyhteistyön toteuttaminen opetuksessa koetaan usein haastavaksi. Työelämäyhteistyön pedagogisesti tarkoituksenmukainen sulauttaminen osaksi opetusta vaatii suunnitelmallisuutta ja eri osapuolten osallistamista alusta alkaen. Soveltuviin yhteistyömuotoihin liittyy usein epävarmuutta ja haastavaksi koetaan myös työelämäkumppaneiden pidempikestoinen sitouttaminen yhteistyöhön. On usein vaikeaa löytää sellainen tapa tehdä yhteistyötä, joka palvelisi tasaisesti kaikkien osallistujien intressejä, ei veisi keneltäkään kohtuuttomasti aikaa ja laajentaisi yhteistyötä yksilötason lisäksi myös organisaatiotasolle.

Työelämäyhteistyön määrä sekä toteutustavat vaihtelevatkin paljon eri oppilaitosten välillä sekä toisinaan myös oppilaitoksen sisällä. Yhteinen perusmalli työelämäyhteistyön toteutusta varten voisikin yhtenäistää ainakin työelämäyhteistyön isoja linjoja sekä tarjota toimivan lähtöruudun etenkin niille opettajille, joilla ei ole paljon aikaisempaa kokemusta työelämä yhteistyön toteutuksesta. TASSU:n tarkoituksena on tarjota yksi mahdollinen ratkaisu tähän tarpeeseen.

Käytännössä työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohja rakentuu tiettyjen periaatteiden varaan ja sen tarkoituksena on yksinkertaisesti tarjota väline kyseisten periaatteiden toimeenpanemiseksi osana työelämäyhteistyöhön nojautuvaa opintojaksoa. TASSU:n yksityiskohtaiset ja konkreettiset vaiheet tarjoavat samalla myös hyvän työkalun opintojakson myöhempään arviointiin, eli missä määrin suunnittelun vaiheet lopulta toteutuivat.

TASSU on tarkoitettu hyödynnettäväksi sekä lukio-opetuksessa että ammatillisessa opetuksessa. Tämä luo omat haasteensa, sillä ammatillisella puolella työelämäyhteistyö on jo lähtökohtaisesti huomattavasti suuremmissa roolissa sekä yhteistyö työelämän suuntaan tiiviimpää. TASSU tukeekin ennen kaikkea niitä opettajia, joilla ei ole vielä vakiintuneita malleja tai verkostoja työelämäyhteistyön toteutusta varten, ja oletettavasti heitä löytyy enemmän lukion puolelta. TASSU:a voi kuitenkin vapaasti muokata ja soveltaa siten, että se mukautuu paremmin juuri omiin työelämäyhteistyön kehittämistarpeisiin.

Työelämäyhteistyön arviointi -ja suunnittelupohjan periaatteet

1. Työelämäyhteistyö on oppimisprosessi

Työelämäyhteistyössä tapahtuva oppiminen on oppimisprosessi, joka alkaa 1. osallistavalla suunnitellulla ja orientaatiolla, 2. laajenee varsinaiseen toiminnalliseen oppimiseen työelämän oppimisympäristöissä sekä 3. päättyy yhteen kokoavaan opitun ja koetun reflektioon. Oppimisprosessissa korostuvat erityyppiset mutta toisiaan täydentävät oppimismenetelmät sekä oppimisympäristöt.

2. Yhteistyötä alusta alkaen

Työelämäyhteistyön onnistunut toteutus edellyttää työelämän yhteistyökumppaneiden osallistamista suunnitteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Työelämään kiinnittyvä opetus tarjoaa lisäksi paljon luontevia yhteistyötilaisuuksia muiden opettajien ja ohjaajien kanssa, kunhan tартtumapintaa yhteistyölle luodaan suunnitelmallisesti alusta alkaen. Osallistavalla suunnitellulla varmistetaan, että yhteistyö tukee oppimistavoitteita ja asetelmasta tulee kaikille osapuolille mielekäs.

3. Oppimista tuetaan kaikissa vaiheissa

Oppimisprosessin kulminoituessa työelämän oppimisympäristöihin, on erityisen tärkeää, että oppimista tuetaan ja sanoitetaan siellä missä oppimista tapahtuu. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt yhdessä formatiivisen arvioinnin kanssa ovat avainasemassa. Tässä tietenkin opettajalla tai ohjaajalla on pedagogiikan asiantuntijana johtava rooli.

4. Työelämästä oppiminen koskee kaikkia opettajia

Työelämään liittyvä opetus ja oppiminen linkittyvät kaikkien oppiaineiden tai alojen opetukseen sekä ainekohtaisten oppimistavoitteiden että laaja-alaisten kokonaisuuksien kautta. Yhteistyötä tarvitaan paitsi oppilaitoksen ja työelämän välillä myös oppilaitoksen sisällä opettajien keskuudessa.

Työelämäyhteistyö tarjoaa myös luontevan alustan muiden laaja-alaisten osaamisten vahvistamisen, kuten esimerkiksi digitaitojen tai kestäväen tulevaisuuden rakentamisen.

5. Oppijälähtöisyyden kautta tulevaisuususkon vahvistamiseen

Työelämäyhteistyöhön nojautuva opetus tarjoaa luontevan tilaisuuden pohtia tulevaisuutta sekä nuorten omia kokemuksia, vahvuuksia sekä kiinnostuksen kohteita. Työelämään tutustumisessa tulee huomioida nuorten kiinnostuksenkohteet, omat tavoitteet sekä nuorten oma kokemusmaailma, mikä edellyttää oppijoiden osallistamista jo suunnitteluvaiheessa ja muutenkin vahvaa oppijälähtöisyyttä.

TASSU – Työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohja

Esittely:

Seuraavaksi kuvataan varsinainen työelämäyhteistyön arviointi- ja suunnittelupohja. Se on laadittu vaiheittain, joista jokainen vaihe sisältää omat huomioitavat asiansa, jotka esitetään erillisten tehtävänantojen muodossa. Jokaisen tehtävän lopusta löytyy vielä yhteenveto siitä, mitä konkreettista tehtävän tulisi sinulle tarjota työelämäyhteistyön suunnittelua varten sekä muutama kysymys, joiden tarkoituksena on auttaa arvioimaan toteutusta oppimisprosessin päättyessä. Arviointia helpottavia kysymyksiä voi vapaasti täydentää tai muuttaa sellaiseen muotoon, että niitä on helpompi tarkastella esimerkiksi yhteistyökumppaneiden kanssa.

Pohjassa puhutaan työelämäyhteistyöhön nojautuvista oppimiskokonaisuuksista. Tarkoituksena ei olekaan rajata TASSU:n hyödyntämistä johonkin tiettyyn laajuuteen, eli tätä voi hyödyntää joko lyhyen yhteisprojektin tai laajemman opintokokonaisuuden suunnittelussa. Tärkeintä on, että luodaan toimivia yhteyksiä oppilaitoksessa tapahtuvan opetuksen sekä työelämässä tapahtuvan oppimisen välille ja, että kokonaisuus muodostaa näitä yhdistelevän selkeän oppimisprosessin.

Työelämäyhteistyön ytimessä ovat tietenkin työelämän yhteistyökumppanit, eli esimerkiksi erilaiset yritykset ja järjestöt sekä näiden edustajat. Myös yhteistyö muiden oppilaitosten suuntaan avaa paljon mahdollisuuksia. Joissakin tapauksissa työelämän yhteistyökumppanit ovat selvillä jo valmiiksi, jolloin heidät voi osallistaa suunnitteluun alusta alkaen. Toisaalta on myös tilanteita, joissa opettaja voi kokea parhaaksi hahmottaa ensin omia lähtökohtiaan ja tavoitteitaan työelämäyhteistyölle, ja miettiä sitten vasta, ketkä olisivat tämän pohjalta sopivimmat yhteistyökumppanit.

TASSU:ssa työelämäkumppaneita voidaan tuoda mukaan suunnitteluun missä kohtaan vain, ja mieluiten mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta varsinainen tehtävänanto tähän liittyen tulee vasta vaiheen 2 viimeisessä tehtävässä, jossa pohditaan hyödynnettäviä oppimisympäristöjä.

Ohjeet:

Kuten todettu, TASSU sisältää tehtäviä, joiden tarkoituksena on auttaa työelämäyhteistyön suunnittelussa, toteutuksessa sekä arvioinnissa. Tehtäviä voi tietenkin hyödyntää ja muokata parhaaksi katsomallaan tavalla.

Yksi toimiva tapa on laatia erillinen dokumentti, johon voi kirjata vastauksia tehtäviin ja siten rakentaa omaa suunnitelmaa työelämäyhteistyön toteutusta varten.

Tähän dokumenttiin voi kirjata heti aluksi seuraavat otsikot, joiden alle voi sitten kirjata otsikoita vastaavien tehtävien vastaukset suunnittelun edetessä.

VAIHE 1: Työelämäyhteistyön orientoituminen

Omat odotukset työelämäyhteistyölle: Mitä asioita haluan hyödyntää ja nostaa esille? Entä mitä asioita haluan välttää? Keitä työelämän tahoja voisin kysyä mukaan yhteistyöhön?

Oppimistavoitteet: Mitä opiskelijoiden tulisi ensisijaisesti voida oppia työelämäyhteistyön kautta? Löytyykö kollegoita, joiden kanssa tavoitteita voisi yhdessä tarkentaa ja tavoitella?

VAIHE 2: Työelämäyhteistyön oppimismenetelmät ja oppimisympäristöt

Oppimismenetelmät: Millaiseen pedagogiseen kehykseen haluan tukeutua ja millaisia pedagogisia käytäntöjä haluan hyödyntää työelämäyhteistyöhön nojautuvan oppimisprosessin aikana?

Osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen sekä arviointikäytännöt: Miten tuen oppimista ja autan opiskelijoita sanoittamaan työelämäyhteistyössä kertyvää osaamista? Miten saan arvioinnin tukemaan paremmin oppimista ja ohjaamista?

Oppimisympäristöt, välineet ja kumppanuudet: Millaisia työelämän oppimisympäristöjä haluan hyödyntää oppimisprosessin aikana? Millaisia välineitä ja sovelluksia tarvitaan tueksi? Minkä tahon/tahojen tarjoamissa työelämän oppimisympäristöissä oppiminen tapahtuu?

VAIHE 3: Työelämäyhteistyöhön nojautuvan oppimiskokonaisuuden toteutus

Suunnitelman toteutus: toteutetaan laadittu suunnitelma

Toteutuksen arviointi: arvioidaan toteutuksen onnistumista TASSUa hyödyntämällä sekä yhdessä opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa keskustelemalla

VAIHE 1: Työelämäyhteistyöhön orientoituminen

Osion kuvaus: Ensimmäinen vaihe kattaa opettajan tai ohjaajan orientoitumisen työelämäyhteistyössä tapahtuvaan opetukseen sekä opetustavoitteiden hahmottamisen. Tämän vaiheen päätteeksi opettajalla tai ohjaajalla tulisi olla seuraavaa vaihetta varten valmiina työelämälähtöisen opetuksen opetustavoitteet oman opetettavan aineen tai alan näkökulmasta sekä mieleen palautettuna työelämälähtöisessä opetuksessa toimivia ja toisaalta vältettäviä käytäntöjä. Lisäksi vaiheen aikana tulisi kartoittaa sopia yhteistyökumppaneita toteutusta varten niin työelämästä kuin koulumaailmasta sekä muodostaa yhteys näihin yhdessä tavoitteista keskustellen.

Tehtävä 1: Valmistautuminen työelämäyhteistyöhön

Tämän tehtävän tarkoituksena on auttaa hahmottamaan tulevalle työelämäyhteistyölle sellainen suunta, joka kiertää yleisimmät kompastuskivet, hyödyntää aiempia hyviä käytäntöjä ja kokemuksia sekä huomioi opettajan tai ohjaajan omat preferenssit työelämäyhteistyön toteuttamisen osalta. Keskeistä on, että tulevassa työelämäyhteistyöhön nojautuvassa oppimisprosessissa ei tarvitsisi keksiä pyörää uudestaan tai toistaa aiempia virheitä, vaan kehittää toimintaa eteenpäin mielekkäällä ja aitoa lisäarvoa opetukseen tuottavalla tavalla.

- Mieti, millaisia a) aiempia kokemuksia sinulla on ollut opettajana koulun ja työelämän välisestä yhteistyöstä, b) millaisia tavoitteita haluisit asettaa tulevaisuudessa toteuttamallasi työelämäyhteistyölle – millaisia mahdollisuuksia näet.
- Voit laatia tämän pohjalta miellekartan tai kirjata muuten ajatuksiasi ylös. Hyödynnä alustavassa kartoituksessasi seuraavia näkökulmia:
  - **1. kompastuskivet** (mieti riskejä ja ongelmia, joita olet nähnyt tai kokenut oppilaitoksissa tapahtuvan työelämäyhteistyön yhteydessä – asioita, joita tulisi työelämäyhteistyössä välttää),
  - **2. lisäarvo** (mieti onnistumisia ja positiivisia oivalluksia oppilaitoksissa kokemastasi työelämäyhteistyötä – mitä myönteistä työelämäyhteistyö on tuonut opetukseen ja mikä on osoittautunut toimivaksi?)
  - **3. mahdollisuudet** (mieti, millaista työelämäyhteistyötä haluaisit nähdä oppilaitoksissa tulevaisuudessa niin omassa opetuksessasi kuin yleisestikin).

Huom! Älä tavoittele tässä objektiivisuutta, vaan ammenna omista kokemuksistasi, ajatuksistasi, opettajuudestasi sekä arvoistasi – ne vaikuttavat joka tapauksessa, niin yhtä hyvin ne voidaan huomioida jo tässä vaiheessa.

- Pohdi lisäksi ketkä voisivat olla sellaisia työelämän yhteistyötyökumppaneita, joita voisit luontevasti kysyä yhteistyöhön (huomioi myös järjestöt ja muut oppilaitokset). Mieti myös olisiko työkavereita, jotka olisivat kiinnostuneita lähtemään mukaan.

Tehtävän jälkeen sinulla on: Käsitä, millaista onnistunut työelämäyhteistyö voisi mielestäsi olla ja mitä asioita huomioimalla se olisi todennäköisemmin toteutettavissa. Lisäksi ajatus siitä, keitä voisit osallistaa yhteistyöhön. Muista, että mitä aikaisemmin yhteistyötahoja osallistetaan suunnitteluun, niin sen parempi, eli voit olla heihin yhteydessä jo tässä kohtaa.

Myöhempää arviointia varten: Koitko, että toteutus vastasi käsitystäsi toimivasta ja opetukseen lisäarvoa tuottavasta työelämäyhteistyöstä? Onnistuiko toteutus luomaan aiempaa paremmat lähtökohdat työelämäyhteistyön toteutukseen jatkoa ajatellen - eli veikö toteutus työelämäyhteistyö eteenpäin?

Tehtävä 2: Yhtymäkohtien tunnistaminen koulun ja työelämän välillä

Tämän tehtävän keskiössä on se ala tai oppiaine, jota opetat. Se toimii lähtöruutuna työelämäyhteistyön toteutukselle sekä myös tarkempien oppimistavoitteiden asettamiselle. Pohdittaessa ainekohtaisia oppimistavoitteita työelämäyhteistyölle huomio kohdentuu tietenkin opetussuunnitelmiin, mutta siihen pureudutaan vielä tarkemmin tehtävässä 3.

Tässä tehtävässä keskitytäänkin siihen, millaisia ajankohtaisia painopisteitä, osaamistarpeita ja työllistymismahdollisuuksia on aloilla ja ammateissa, jotka perustuvat samaan tieteenalaan tai osaamiseen kuin opettamasi aine. Tämän kautta voidaan tunnistaa luontevia ja ajankohtaisia yhteyksiä opetuksen ja työelämän välille. Tavoitteena onkin luoda juuri sinun aineesi opetusta tukevia yhteyksiä työelämään.

Tämän toteutukseen on muutamia vaihtoehtoja, joita voit myös yhdistellä:

- Vaihtoehto 1: Kartoita oman alasi tai opetettavan aiheen ajankohtaisia kuulumisia sekä tulevaisuuden näkymiä ja osaamistarpeita.
- Vaihtoehto 2: Keskustele alan kuulumisista, tulevaisuuden näkymistä ja osaamistarpeista kyseisen alan työelämän edustajan kanssa.
- Vaihtoehto 3: Teetä selvitystyö opiskelijoilla. He voivat vaikka yhdistellä vaihtoehtoja 1 ja 2, eli tutustua sekä julkaisuihin että esimerkiksi haastatella alan edustajia.

Lopuksi:

- Valitsemastasi vaihtoehdosta riippumatta, sinulla tulisi olla lopuksi käsillä jonkinlainen lista asioista, jotka muodostavat luontevia yhteyksiä oman aineesi tai alasi opetuksen sekä työelämän välille.

TARKENNUS:

Eli tässä etsitään yhtymäkohtia sinun opettamasi aineen tai alan ja työelämän väliltä. Tämä tehtävä myös todennäköisesti ohjaa työelämäyhteistyötahojen valinnassa, sillä yhtymäkohdat eivät välttämättä toteudu kaikkien alojen tai yritysten kohdalla.

TIPSI:

Tämä kannattaa jokaisen työelämäyhteistyön osallistuvan opettajan tai ohjaajan tehdä, vaikka lopulta päätyisi toteuttamaan työelämäyhteistyötä laaja-alaisena kokonaisuutena yhdessä muiden opettajien kanssa. Tämän harjoituksen myötä nimittäin oman alan tai aineen tulokulma työelämäyhteistyöhön kirkastuu, mikä hyödyttää monella tavalla myös laajemman kokonaisuuden yhteissuunnittelua.

Tehtävän jälkeen sinulla on: lista teemallisista tai taidollisista yhtymäkohdista opettamasi aineen tai alan sekä työelämän välillä - eli mitä sellaista työelämästä voisi tällä hetkellä oppia, joka kytkeytyisi myös opetukseesi kyseessä olevan opiskelijaryhmän kanssa.

Myöhempää arviointia varten: Missä määrin ja miten kartoittamasi yhtymäkohdat lopulta ilmenivät työelämäyhteistyössä ja mikä tähän vaikutti? Nousiko esille uusia yhtymäkohtia, joita et tullut alun perin ajatelleeksi, mutta voisit hyödyntää jatkossa?

Tehtävä 3: Työelämäyhteistyön oppimistavoitteiden tunnistaminen

Tässä tehtävässä edellisessä tehtävässä tunnistamiasi työelämän yhtymäkohdista muotoillaan kolme oppimistavoitetta (enemmänkin saa asettaa), jotka saavat tukea myös opetussuunnitelmasta. Toisaalta, jos suunnittelet toteuttavasi työelämäyhteistyötä osana jotain tiettyä kurssia, projektia tai monialaista opintojaksoa, niin huomioi näiden asettamat reunaehdot ja tavoitteet.

- Mitä haluaisit opiskelijoitasi ensisijaisesti oppivan työelämäyhteistyön kautta? Määritä kolme mielestäsi tärkeintä oppimistavoitetta, joissa huomioit myös oman opettavan aineesi opetussuunnitelman tavoitteet. Tilanteesta riippuen tämä voi olla jokin tietty kurssi/opintojakso tai laajempi kokonaisuus. Hyödynnä tavoitteiden määrittelyssä tehtävässä 2 kartoittamiasi työelämän teemoja, näkökulmia, osaamisia tai muita mahdollisia oman alasi työelämään liittyviä asioita.
- Älä tee oppimistavoitteista liian yleisiä tai ympärilyöntejä, vaan mahdollisimman konkreettisia, suunnittelua ja toimintaa ohjaavia sekä arviointia helpottavia (eli ei näin: ”opiskelijat oppivat työelämästä”, vaan ehkä näin: ”opiskelijat oppivat tekoälyn luomista mahdollisuuksista osana työssä tapahtuvaa ongelmanratkaisua”).

TIPSI 1: Tavoitteita määrittäessä voit hyödyntää seuraavaa jaottelua:

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN: valmiudet, joita voi luontevasti oppia työelämäyhteistyön kautta, mutta joista on hyötyä laaja-alaisesti eri elämän osa-alueilla.

YLEISET TYÖELÄMÄVALMIUDET: valmiudet, joista on hyötyä lähtökohtaisesti kaikilla aloilla sekä työnhaussa.

ALAKOHTAINEN OSAAMINEN: ala- ja ammattikohtaisia valmiuksia, joiden merkitys korostuu tietyissä toimenkuvissa.

TYÖELÄMÄN REALITEETIT: valmiuksia, joita jokainen työntekijä tarvitsee voidakseen ylipäänsä toimia osana työyhteisöä.

SIIRTOVAIKUTUS: valmiuksia, jotka nuori on oppinut osana aineenopetusta, mutta joita voi soveltaa, hyödyntää ja kehittää työelämän oppimisympäristöissä

TIPSI 2: Tässä kohtaa voi olla jo tiedossa yhteistyökumppaneita, joita haluat osallistaa yhteistyöhön. Nämä voivat olla esimerkiksi työelämän edustajia tai työkavereita. Heitä kannattaa osallistaa tavoitteiden hiomiseen - myös opiskelijat kannattaa ottaa mukaan. Tee vaikka ensin pohjalta esitys ja hiokaa yhdessä lopulliset tavoitteet.

TIPSI 3: Voit esimerkiksi viedä yhteistyökumppanille tavoitteiden pohjalta yksityiskohtaisen mutta simppelein tarkastuslistan, josta näkyy yhdellä vilkaisulla, millaisia tietoja ja taitoja toivotte opiskelijoiden kanssa opittavan yhteistyön aikana – työelämäkumppani voi sitten merkitä siitä ne, jotka sopivat heidän näkökulmastaan yhteistyöhön sekä tehdä mahdollisesti lisäsehdotuksia.

Tehtävän jälkeen sinulla on: lista tärkeimmistä oppimistavoitteista työelämäyhteistyöhön nojautuvaa oppimisprosessia varten.

Myöhempää arviointia varten: Missä määrin opiskelijoilla oli lopulta mahdollista oppia niistä asioista, joista olisi ollut tärkeä oppia työelämäyhteistyön kautta oman opettavan alasi tai aineen näkökulmasta ja/tai laaja-alaisen opintojakson näkökulmasta? Missä määrin oppimistavoitteet ylipäänsä toteutuivat ja mikä tähän vaikutti? Oppivatko opiskelijat oppimistavoitteiden ohella tai sijaan jotain muuta? Myös tämä on tärkeää saada sanoitettua.

VAIHE 2: Työelämälähtöisen oppimiskokonaisuuden suunnittelu

Kun lähtökohdat ja oppimistavoitteet työelämäyhteistyölle on asetettu (vaihe 1), on vuorossa tarkempi työelämäyhteistyöhön nojautuvan oppimiskokonaisuuden suunnittelu. Tämä vaihe sisältää oppimis- sekä arviointimenetelmien valinnan sekä hyödynnettävien oppimisympäristöjen ja muiden tarvittavien välineiden ja sovellusten kartoittamisen. Vaiheen lopuksi yhteistyökumppanit sekä heidän tarjoamat tarkemmat työelämän oppimisympäristöt tulisi olla selvillä.

Käytännössä tämän vaiheen jälkeen opettajalla/ohjaajalla tulisi olla valmis suunnitelma toteutusta varten, jossa järjestys on seuraavanlainen: 1. Oppimiskokonaisuuden lähtökohdat ja oppimistavoitteet, 2. Oppimis- ja arviointimenetelmät, 3. oppimisympäristöt (sisältäen fyysisten oppimisympäristöjen lisäksi kuvaukset työelämän yhteistyökumppaneista sekä mahdollisesti tarvittavista välineistä ja sovelluksista)

Tehtävä 4: Oppimismenetelmät - menetelmien valinta

Työelämäyhteistyössä toteutettavalle oppimiskokonaisuudelle sopivat parhaiten erilaiset aktivoivat ja vuorovaikutteiset oppimismenetelmät, joissa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä, välineitä sekä verkostoja. Tavoitteena tulee olla kokemuksellinen, innostava ja oikeaan työelämään vahvasti linkittyvä oppijalähtöinen oppimisprosessi.

Oppimiskokonaisuuden pedagogiikan voi räätälöidä erilaisista pedagogisista käytännöistä hyödyntäen aiempia hyviä kokemuksia vastaavista toteutuksista. Vaihtoehtoisesti voi soveltaa jotakin tiettyä laajempaa oppimismenetelmää tai yhdistellä useampia. Keskeistä on pohtia menetelmiä suhteessa työelämäyhteistyön luonteeseen: onko tarkoituksena tehdä jokin projekti, ratkaista yhdessä jokin ongelma vai tutkia syvällisesti jotain ilmiötä? Jokainen näistä edellyttää omansalaista pedagogista lähestymistä.

Seuraavan tehtävän tarkoituksena on auttaa opettajaa tai ohjaajaa tunnistamaan omaan tilanteeseen sopiva oppimismenetelmä sekä hyödyntämään tämän mukaista pedagogiikkaa omassa työelämäyhteistyöhön nojautuvassa oppimiskokonaisuudessa.

- Valitse jokin aktivoiva ja vuorovaikutteinen oppimismenetelmä, josta haluaisit ensisijaisesti ammentaa pedagogisia käytäntöjä työelämäyhteistyön toteutukselle (esim. projektioppiminen, tutkiva oppiminen, toiminnallinen oppiminen, ilmiölähtöinen oppiminen, ongelmalähtöinen oppiminen jne.). Mieti, mikä sopisi omaan tilanteeseesi ja opettajuuteesi parhaiten. Tämän tarkoitus on toimia oppimiskokonaisuuden pedagogisena viitekehysenä.
- Suunnittele ainakin kolme valitsemaasi oppimismenetelmään soveltuvaa opetus/oppimisaktiiviteettiä, jotka voidaan toteuttaa oppimiskokonaisuuden aikana, esimerkiksi opiskelijoiden tutustuessa työelämään, tehdessä jotakin projektia tai jonkin tilaisuuden aikana, jossa mukana myös työelämän edustajia.

Tehtävän jälkeen sinulla on: käsitys siitä, minkä tyyppiseen pedagogiseen kehykseen nojautud työelämäyhteistyön oppimisprosessissa ja millaisia opetus- ja oppimisaktiiviteettejä haluaisit prosessin aikana hyödyntää.

Myöhempää arviointia varten: Missä määrin suunnitellut pedagogiset painotukset ja käytännöt lopulta jalkautuivat toimintaan ja millaista lisäarvoa ne toivat opetukseen, oppimiseen sekä yhteistyöhön työelämän kanssa? Sopiko valittu pedagogiikka tukemaan oppimisprosessin tavoitteita?

Tehtävä 5: Oppimismenetelmät - opiskelijoiden aktivointi

Oppimiskokonaisuus on hyvä aloittaa aktiviteetillä, joka herättää opiskelijoiden kiinnostuksen ja johdattelee aiheeseen. Aktivointi voi olla video, artikkeli, jonkin aiheeseen liittyvän esineen tarkastelu, valokuva tai aiheeseen sopiva vierailu. Tässä oikeastaan vain mielikuvitus ja aikataulu ovat rajana, sillä aktivointiharjoitus on tarkoitettu lyhyeksi herättelijäksi aiheeseen. Tämän lisäksi alussa tulee kartoittaa opiskelijoiden aiempia tietoja, käsityksiä sekä odotuksia työelämäyhteistyölle.

Tämä tehtävä jakautuu kahteen osaan: 1. opiskelijoiden kiinnostuksen herättäminen, 2. opiskelijoiden ennakkotietojen kartoitus. Huomioi kummassakin osassa myös edellisessä tehtävässä valitsemasi pedagogiset painotukset siten, että nämä aktivoivat harjoitukset olisivat linjassa laajemman pedagogisen kokonaisuuden luonteen kanssa.

- Mieti ensin, miten voisit herättää opiskelijoiden kiinnostuksen oppimiskokonaisuuden alussa niitä teemoja ja tavoitteita kohtaan, jotka olet valinnut opintojaksoa varten. Kuvaille, mitä materiaaleja käyttäisit tässä ja millaisen aktiviteetin kautta käytännössä hyödyntäisit näitä.

Lisäksi opintojakson alussa on hyvä teettää harjoitus, jossa opiskelijat pohtivat omia ennakkokäsityksiään työelämäyhteistyöhön ja sen aiheeseen liittyen. Esimerkiksi NYT Nuorten tulevaisuusraportti 2023 -kyselytutkimuksen mukaan nuorten kokemus työelämän kuormittavuudesta on ollut kasvussa ja tähän vähän liittyviä ennakkoluuloja ja pelkojakin on hyvin monenlaisia. Nämä tiedostamalla ja huomioimalla voidaan työelämäyhteistyön kautta luoda nuorille myönteisempää kuvaa työelämästä.

Tämä voi olla esimerkiksi mind map -harjoitus, snowball -menetelmällä toteutettu keskustelu tai vaikkapa lyhyt essee. Aiheen sijaan tai sen lisäksi voi olla myös hyvä yleisellä tasolla pohtia opiskelijoiden kanssa, miten he työelämäyhteistyön osana opetusta kokevat ja millaisia oletuksia ja odotuksia heillä on siihen liittyen.

- Mieti, miten voisit käytännössä toteuttaa tämän vaiheen ja laadi valitsemastasi aktiiviteetista/opetusmenetelmästä niin konkreettinen ja yksityiskohtainen kuvaus, että voisit sen jo sellaisenaan toteuttaa opiskelijoidesi kanssa

TIPSI: Tämä kannattaa tehdä ajatuksella, sillä opiskelijoiden käsityksiin ja odotuksiin on oppimisen kannalta hedelmällistä palata oppimiskokonaisuuden yhteenvetovaiheessa tarkastelemalla mahdollisia muutoksia käsityksissä sekä odotusten toteutumista.

Tehtävän jälkeen sinulla on: ainakin yksi aktiviteetti opiskelijoiden kiinnostuksen herättämiseksi sekä yksi aktiviteetti opiskelijoiden ennakkokäsitysten ja odotusten kartoittamiseksi.

Myöhempää arviointia varten: Onnistuiko opiskelijoiden kiinnostuksen herättäminen ja miten opiskelijoiden ennakkokäsitykset ja odotukset huomioitiin toteutuksessa? Millaista muutosta opiskelijoiden käsityksissä tapahtui oppimisprosessin aikana?

Tehtävä 6: Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä arviointi

Työelämäyhteistyössä tapahtuvan oppimisen yleinen haaste on se, että työpaikoilla tai erilaisissa projekteissa opittua voi olla vaikea tunnistaa ja tunnustaa, mikä haastaa oppimista ja arviointia mutta myös työelämässä opitun hyödyntämistä osana muuta koulussa tapahtuvaa opetusta.

Selkeät tavoitteet ovat tässä asiassa ensimmäinen askel kohti onnistumista. Sen jälkeen tulevat arviointiin liittyvät käytännöt, joiden avulla opettaja voi seurata opiskelijoiden etenemistä suhteessa tavoitteisiin sekä tarvittaessa ohjata heitä oikeaan suuntaan tuon arvion pohjalta. Arvioinnin tulee siis tapahtua myös prosessin aikana (formatiivinen arviointi) ja se edellyttää opitun osaamisen tunnistamista.

Lisäksi arviointiin kuuluu yleensä loppuarviointi sekä opiskelijoiden itse- tai vertaisarviointi. Loppuarviointi (summatiivinen arviointi) perustuu perinteisesti testiin tai näyttöön, mutta toisaalta se voi olla myös jokin lopputyö, jonka opiskelijat ovat mahdollisesti tehneet yhdessä tai tässä tapauksessa työelämän edustajan kanssa. Myös muita vaihtoehtoja on, kuten esimerkiksi loppukeskustelu tai muu yhteenvetävä ja opittua osoittava dokumentointi.

Arvioinnista on hyvä puhua myös opiskelijoiden kanssa, esimerkiksi samalla kun käydään läpi tavoitteita. Heillä voi olla myös hyviä ideoita arvioinnin toteutukseen sekä erityisesti lopputyön tai vastaavaan sisältöön.

- Suunnittele opintojaksollesi ainakin yksi formatiivisen arvioinnin käytäntö sekä yksi summatiivisen arvioinnin käytäntö, eli miten toteutat prosessinaikaisen, oppimista ohjaavan ja edistävän arvioinnin sekä loppuarvioinnin. Onko prosessin aikana esimerkiksi joitakin tiettyjä aktiviteetteja tai tehtäviä, joiden yhteydessä osaamisen tunnistaminen sekä prosessinaikainen arviointi onnistuisi luontevasti? Millaisen harjoituksen tai näytön ympärille loppuarviointi rakentuu vai koostuu se prosessin aikana kerätystä arviointitiedosta? Nämä on hyvä viimeistellä yhdessä opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Suunnittele lisäksi aktiviteetti itsearviointia ja/tai vertaisarviointia varten. Missä kohtaa opintojaksoa se toteutettaisiin ja miten?

TIPSI: Loppuarvioinnin yhteydessä tai joka tapauksessa oppimisprosessin yhteenvetovaiheessa kannattaa palata niihin ennakkokäsityksiin ja odotuksiin, jotka opiskelijat nostivat esille aktivointivaiheessa. Tapahtuiko millaista muutosta? Miten odotukset toteutuivat? Nousiko esille uusia kysymyksiä ja kiinnostuksen kohteita?

Tehtävän jälkeen sinulla on: suunnitelma siitä, miten voit tunnistaa osaamista työelämäyhteistyön aikana sekä hyödyntää tätä opiskelijoiden oppimista tukevassa prosessinaikaisessa arvioinnissa. Lisäksi sinulla on ajatus siitä, miten toteuttaisit oppimiskokonaisuuden loppuarvioinnin, jos koet sellaista vielä erikseen tarvittavan.

Myöhempää arviointia varten: Miten työelämäyhteistyön aikainen osaamisen tunnistaminen ja arviointi onnistui ja missä määrin sillä onnistuttiin ohjaamaan ja tukemaan opiskelijoiden prosessinaikaista oppimista?

Tehtävä 7: Oppimisympäristöjen ja oppimista tukevien välineiden valinta

Monipuolisesta oppimisympäristöjen hyödyntämisestä on hyötyä erityisesti työelämäyhteistyössä toteutettavalle oppimiskokonaisuudelle, koska yhteistyö yritysten ja muiden työelämän edustajien kanssa tarjoaa loistavia tilaisuuksia laajentaa opiskelua erilaisiin ympäristöihin, yhteisöihin, alustoille ja tilaisuuksiin. Lisäksi monipuoliset oppimisympäristöt tukevat kokemuksellisuutta ja yhteistoimintaa, mitkä ovat keskeisiä elementtejä työelämävalmiuksien oppimisessa.

Oppimisympäristöjen kohdalla on hyvä huomioida, että oppimisympäristöt kattavat varsinaisten tilojen lisäksi myös esimerkiksi ulkoalueet sekä käytettävissä olevat laitteet ja välineet. Myös digitaaliset oppimisalustat sekä erilaiset verkostot ja yhteisöt kuuluvat oppimisympäristöjen kirjoon.

- Mieti saatavilla olevia oppimisympäristöjä sekä mahdollisia yhteistyötahoja – millaisia erilaisia oppimisympäristöjä voisi olla tarjolla normaalin luokkahuoneen lisäksi?
- Kartoita vähintään kolme erilaista oppimisympäristöä, joita voitaisiin opintojakson aikana hyödyntää. Mitä lisäarvoa kukin niistä toisi oppimistavoitteiden saavuttamiseen? Yksi näistä oppimisympäristöistä voisi olla esimerkiksi työelämäyhteistyökumppanin tarjoama työelämän oppimisympäristö, yksi jokin digitaalinen alusta ja yksi yhteisö tai verkosto, eli ns. sosiaalinen oppimisympäristö. Koulun ulkopuolella mainioita oppimisympäristöjä tarjoavat myös monet yhdistykset, järjestöt sekä museot ja näyttelyt.
- Pohdi lisäksi tarvitaanko yhteistyön aikana oppimisen tueksi joitain tiettyjä välineitä tai työkaluja - esimerkiksi jokin tietty digitaalinen sovellus.

Tehtävän jälkeen sinulla on: kartoitettuna erilaisia fyysisiä, digitaalisia tai sosiaalisia ympäristöjä, joissa oppimisprosessin aikana oppimista tapahtuu sekä mahdollisesti oppimisen ja opetuksen tukena tarvittavia välineitä. Tässä kohtaa tulisi olla myös selvillä tarkemmin, millaisia työelämän oppimisympäristöjä yhteistyökumppanit voivat yhteistyölle tarjota ja millaista toimintaa ne mahdollistavat.

Myöhempää arviointia varten: Millaisia oppimisympäristöjä lopulta hyödynnettiin ja millaista lisäarvoa ne toivat opetukseen ja oppimiseen? Tukivatko oppimisympäristöt kokemuksellisuutta ja toimijuutta? Millaisia oppimisympäristöjä voisi jatkossa hyödyntää ja miten niitä voisi hyödyntää vielä paremmin?

VAIHE 3: Työelämäyhteistyöhön nojautuvan oppimiskokonaisuuden toteutus

Vaiheiden 1 ja 2 myötä sinulla tulisi nyt olla vähintään hyvä pohja työelämäyhteistyön toteutukseen. Voit vielä ennen varsinaista toteutusta pallorella suunnitelmaa opiskelijoiden ja yhteistyökumppanien kanssa siihen palautetta ja kommentteja pyytämällä. Tätä varten suunnitelmaa on tietenkin hyvä stilisoida sellaiseen muotoon, että se on mahdollisimman selkeä.

Lopuksi vielä muutamia vinkkejä yleisistä tavoista toteuttaa työelämäyhteistyötä (koontia Työelämäyhteistyö opetuksessa -hankkeesta):

- Yritysvierailut kumpaankin suuntaan
- Oppilaitosten yrityskummit
- Lukio-TET (korkeakoulut ja työelämä)
- Yhteiset projektit yritysten kanssa
- Työelämävarjostus – opiskelijat seuraavat eri toimenkuvien työskentelyä yrityksissä
- Business Race paikallisiin yrityksiin
- Alumnitoiminta
- Järjestöyhteistyö (esim. Yrityskylän ohjaajana toimiminen)
- Oppimistavoitteiden listaus ja läpikäynti yhdessä
- TATin EtäTET
- Yhteistyö paikallisten yrittäjäjärjestöjen kanssa (esim. VESO-koulutukset ja Businessa Race)